

РОЗДІЛ VI

Лінгвістичні й методичні проблеми викладання іноземних мов у школі та ВНЗ

УДК 37013.74378'147

Світлана Гончарук,
Наталія Єфремова

Методологічні аспекти вивчення країнознавства країни другої мови

У статті розглянуто країнознавчий підхід як засіб підвищення мотивації під час вивчення англійської мови як другої іноземної. Країнознавство як освітня дисципліна інтегрує в собі універсальні знання про країну, історію, особливості територіальної організації господарства, розселення населення, внутрішні відмінності країни, основні тенденції сучасного суспільно-політичного й соціально-економічного розвитку.

«Країнознавство країни другої мови» має на меті надати студентам інтегрований розвиток усіх навичок мовленнєвої діяльності, що є запорукою здатності студентів користуватись іноземною мовою для досягнення комунікативних цілей. Основним принципом програми курсу «Країнознавство країни другої мови» є принцип наступності, який ураховує наявні знання та попередній мовний досвід четвертокурсників з основних аспектів англійської мови (практика, фонетика й граматики) і сприяє їх розширенню та поглибленню. Автори статті стверджують, що специфіка навчання «країнознавства країни другої мови» полягає в тому, щоб створити всі умови для досягнення такого рівня знань з цього предмета, який би дав змогу використовувати ці знання в подальшій професійній діяльності студентів.

Ключові слова: країнознавство країни другої мови, принцип наступності, мотивація, країнознавча компетенція студентів.

Постановка наукової проблеми та її значення. На сучасному етапі навчання іноземних мов країнознавство є однією з провідних дисциплін для студентів, які опановують спеціальність «Англійська мова та література» як другу іноземну мову. Ця дисципліна – один із найважливіших засобів отримання нової інформації, що не лише створює передумови для розширення й поповнення загальної освіти, але й дає можливість кожному студенту отримувати нові знання.

Будь-яке навчання – це передача молодому поколінню знань у певному обсязі, і лише культура в різних її проявах сприяє формуванню особистості. Саме країнознавство дає студентам такі знання про культуру країни, що вивчається. Чим більше студент просунувся в практичному напрямі оволодіння іноземної мови, тим більшим обсягом мовних знань він володіє і тим більшу роль у процесі навчання відіграє вивчення курсу «Країнознавство країни другої мови».

Роль країнознавства в суспільстві визначається, передусім, його освітянським і світоглядним значенням. Країнознавство бере участь у створенні «візитної картки» країн і районів. Воно інтегрує в собі універсальні знання про країну, історію, особливості територіальної організації господарства, розселення населення, внутрішні відмінності держави, основні тенденції сучасного суспільно-політичного й соціально-економічного розвитку.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Будучи продуктом мовної діяльності, яка проявляється в процесі говоріння та написання, наша мова являє собою дуже складне й багатогранне явище, яке здатне служити втіленням усього різноманіття та багатства думок, які виникають у головах носіїв мови.

Питанням формування країнознавчої компетенції студентів у процесі вивчення іноземної мови займалися Є. М. Верещагін, В. Г. Костомаров, В. Фурманова, Г. Томахін та ін. Однак, незважаючи на велику кількість наукових напрацювань, ця тема на сьогодні недостатньо вивчена й потребує подальшого висвітлення.

Як відомо, для успішного спілкування потрібно не лише володіти мовними засобами співрозмовника (фонетичними, лексичними, граматичними), але й загальними змістовними знаннями про світ. Ці знання прийнято називати фоновими. Одне з найважливіших завдань викладача – необхідність розробки технологій навчання країнознавчого компонента в змісті навчання іноземної мови. При цьому не можна забувати про рідну культуру студентів, залучаючи її елементи для порівняння, оскільки лише в цьому випадку студент усвідомлює особливості сприйняття світу представниками іншої культури.

Мета й завдання статті. Мета дослідження – розкриття особливостей вивчення країнознавства країни другої мови та роль цієї дисципліни у формуванні міжкультурного виховання студентів.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

1) охарактеризувати способи підвищення формування в студентів країнознавчої компетенції, потрібної для адекватного володіння іноземною мовою як засобом спілкування;

2) формувати в студентів позитивне ставлення до оволодіння як мовою, так і культурою англomовного світу;

3) підтримувати інтерес до країни, мова якої вивчається, а також до її суспільного життя, матеріального побуту, історії й культури;

4) навчати оцінювати події та реалії історичного, політичного й культурного життя; порівнювати певні етапи розвитку Великої Британії, критично висловлюватися та вести бесіду на задані теми країнознавчого плану.

Країнознавство має на меті сприяти інтегрованому розвитку всіх навичок мовленнєвої діяльності студентів, що є запорукою їхньої здатності користуватися іноземною мовою для досягнення комунікативних цілей.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Вивчення іноземної мови нерозривно пов'язане із зануренням у культуру її народу, оскільки мова й культура нероздільні. У сучасних умовах іноземна мова розглядається як засіб і спілкування, і залучення студентів до культури іншого народу. Це поступово стає домінуючою стратегією викладання іноземної мови й зумовлює потребу у формуванні в студентів країнознавчої компетенції.

Освіта засобами іноземної мови передбачає знання про культуру, історію, реалії та традиції країни досліджуваної мови (лінгвокраїнознавство, країнознавство), уключення школярів у діалог культур, знайомство з досягненнями національних культур і розвитку загальнолюдської культури усвідомлення ролі рідної мови й культури в дзеркалі культури іншого народу [1, с. 412].

Предмет «Країнознавство країни другої мови» не лише знайомить із культурою країни мови, що вивчається, але й сприяє вихованню студентів у контексті діалогу культур. Країнознавство у викладанні іноземних мов має, по-перше, пізнавальне значення, тому що розширює загальний кругозір, по-друге, формує країнознавчу компетенцію, тобто навички та вміння аналітичного підходу до вивчення зарубіжної культури в зіставленні з культурою своєї країни. Знання культури країни сприяє більш точному й глибокому розумінню мови, що вивчається. Взаємозв'язане вивчення мов і культур (діалог мов – діалог культур) – один із принципів лінгвістичної освіти, на основі якого відбувається залучення до культури інших країн.

Системною універсальністю предмета «Країнознавство країни другої мови» є такі твердження:

- усі сфери функціонування суспільства будь-якої країни тісно взаємопов'язані між собою;
- неможливо отримати цілісну картину тієї чи іншої держави або регіону при вилученні того або іншого її елемента (сфери, регіону);
- велике значення має взаєморозміщення країн і регіонів одне стосовно одного в географічному (геополітичному) просторі;
- країни й міждержавні утворення існують у часі, який разом із простором визначає буття людей, народів та суспільств;
- будь-яка система (країна) складається з підсистем нижчого ієрархічного рівня, до яких переважно належать територіально-управлінські системи (штати, губернії, області, провінції тощо);
- функціонування країн і регіонів відбувається постійною зміною їхніх станів унаслідок як внутрішньої, так і зовнішньої взаємодії елементів [2].

Програма вивчення курсу «Країнознавство країни другої мови» передбачає послідовність і наступність у вивченні матеріалу другої іноземної мови й зорієнтована на формування навичок і вмінь практичного володіння матеріалом країнознавчого характеру англійської мови.

Основним принципом програми курсу «Країнознавство країни другої мови» є принцип наступності, який ураховує наявні знання та попередній мовний досвід четвертокурсників з основних аспектів англійської мови (практика, фонетика та граматики) і сприяє їх розширенню й поглибленню.

Зміст курсу вибудовується навколо тематичного блоку «Країна», відображаючи зміни в соціальному досвіді четвертокурсників. Отже, зміст навчання тісно пов'язаний з особистим і громадським життям

студентів, навчальним процесом, а саме з курсами основної та другої іноземних мов, історією мови, екологією, англійською літературою й іншими дисциплінами.

Головні терміни викладу – це лексичні одиниці, які відображають усі аспекти країнознавчої тематики: географічний, історичний, економічний, культурний; а також мовні реалії англійської мови.

У процесі вивчення курсу «Країнознавство країни другої мови» розв'язується низка завдань:

- 1) дати знання про особливості географічного положення Британських островів, основні етапи історичного, економічного й політичного розвитку країни;
- 2) ознайомити з основними термінами викладу курсу;
- 3) навчити аналізувати й інтерпретувати події у Великій Британії історичного, економічного й політичного характеру.

Студент повинен знати особливості географічного положення Британських островів, основні дати історичного розвитку країни, загальну характеристику політичного устрою та освітньої системи й уміти аналізувати події у Великій Британії історичного, економічного й політичного характеру.

Заняття з курсу країнознавства мають на меті загальне ознайомлення студентів з історією, географією, політичною системою, економічним та культурним життям країн, мова яких вивчається. Під час вивчення цього курсу періодично застосовують різні інноваційні методи навчання: відеосемінари-практикуми, тести, рольові-ігри. Студенти також готують доповіді, реферати та проектні роботи.

Тематичний план змістових модулів передбачає ознайомлення студентів із такими темами:

- 1) General information about the British Isles;
- 2) Early period in the British history;
- 3) England in the Middle Ages;
- 4) The modern period of the history of Great Britain (XVIIth- first half of the XXth century);
- 5) The modern period of the history of Great Britain (the second half of the XXth century). The political and social life of the country.

Специфіка навчання «Країнознавства країни другої мови» полягає в тому, щоб створити всі умови для досягнення такого рівня знань із цього предмета, який дав би змогу використовувати ці знання в подальшій професійній діяльності студентів. Для ефективного опанування цього курсу студентам потрібно працювати з дуже великою кількістю матеріалу. Крім того, значну частину матеріалу для опрацювання в навчальному процесі студенти повинні знаходити самостійно та за допомогою консультацій викладача.

У своєму розвитку країнознавство спирається на суміжні науки, але водночас саме плідно впливає на них. Навчання спілкування іноземною мовою в справжньому сенсі цього слова передбачає оволодіння соціокультурними знаннями й уміннями. Без цього немає та не буде практичного оволодіння мовою. Із цього випливає, що країнознавча спрямованість навчання іноземної мови забезпечує реалізацію не лише загальноосвітніх і виховних цілей, але так само цілком конкретних практичних цілей. Виходячи з цього, можна зазначити, що студенти повинні отримати знання з основних тем національної культури (з історії, географії, освіти, спорту та ін); соціокультурних особливостей народів – носіїв мови (це є основою спілкування з людьми різних культур і професій).

Говорячи про способи формування країнознавчої компетенції, потрібно зазначити, що цей процес відбувається не лише за допомогою вивчення суто матеріалів із географії, історії, економіки, політики тощо, але й традицій, звичаїв, моральних пріоритетів, стилю життя представників країни, мова якої вивчається. Тому мета країнознавчої освіти – формування та динамічний розвиток країнознавчої компетенції, яка допомагає вільно орієнтуватися в різних типах культур та співвідносних із ними нормах комунікативного спілкування, адекватно інтерпретувати явища, вибирати стратегії взаємодії для вирішення особистих питань у різних типах сучасного міжкультурного діалогу.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Резюмуючи все вищесказане, можемо відзначити, що в процесі формування країнознавчої компетентності студентів, які вивчають країнознавство країни другої мови, вони дізнаються про іншу культуру, вивчають її історію, знайомляться з різноманітними сферами сучасного життя та моделями поведінки носіїв мови, що вивчається. Це виводить процес вивчення іноземних мов на якісно новий, продуктивний рівень і дає змогу сформуванню різносторонньо розвинутої й багатогранної особистості, у майбутньому – гнучкого спеціаліста, здатного адаптуватися до умов нового середовища.

Отже, знання, отримані в ході вивчення курсу «Країнознавство країни другої мови» служать базою для узагальнення, беруть участь у розвитку навичок й умінь студентів. Цілеспрямована робота з реалізації країнознавчого аспекту сприяє підвищенню інтересу до предмета й створює позитивну мотивацію при засвоєнні мовних засобів. Це веде до розвитку та вдосконалення в студентів країнознавчої мотивації.

Джерела та література

1. Борисенко М. К. Некоторые аспекты преподавания элементов лингвострановедения на французском языке / М. К. Борисенко // Иностранные языки в школе. – 1997. – № 3. – С. 41–45.
2. Масляк П. О. Країнознавство / П. О. Масляк. – К. : Знання. – 2008. – 292 с.
3. Пассов Е. И. Основы коммуникативной методики обучения иностранному общению / Е. И. Пассов. – М. : Рус. яз. – 1989. – 222 с.

Гончарук Светлана, Ефремова Наталья. Методологические аспекты изучения страноведения страны второго языка. В статье рассматривается страноведческий подход как средство повышения мотивации при изучении английского языка как второго иностранного. Страноведение как образовательная дисциплина интегрирует универсальные знания о стране, истории, особенностях территориальной организации хозяйства, расселения населения, внутренние различия страны, основные тенденции современного общественно-политического и социально-экономического развития.

«Страноведение страны второго языка» имеет целью предоставить студентам интегрированное развитие всех навыков речевой деятельности, что является залогом их способности пользоваться иностранным языком для достижения коммуникативных целей. Основным принципом программы курса «Страноведение страны второго языка» является принцип преемственности, который учитывает имеющиеся знания и предыдущий языковой опыт четверокурсников из основных аспектов английского языка (практики, фонетики и грамматики) и способствует их расширению и углублению. Авторы статьи утверждают, что специфика обучения «страноведению страны второго языка» заключается том, чтобы создать все условия для достижения такого уровня знаний по этому предмету, который бы позволил использовать эти знания в дальнейшей профессиональной деятельности студентов.

Ключевые слова страноведение страны второго языка, принцип преемственности, мотивация, страноведческая компетенция студентов.

Honcharuk Svitlana, Yefremova Natalia. Methodological Aspects of Teaching Country Study of the Second Language Country. In the article the geographic approach as a means to increase motivation for learning English as a second language is examined. Country study as an educational discipline integrates universal knowledge about the country, history, particularly the territorial organization of the economy, population resettlement, internal differences between countries, the main trends of contemporary socio-political and socio-economic development.

«Country study of the second language country» aims to provide students with an integrated development of all the skills of language that is the key to students' ability to use a foreign language to achieve communicative purposes. The basic principle of the course program «Country study of the second language country» is the principle of continuity that takes into account existing knowledge and previous language experience of the fourth-year students in the main aspects of the English language (practice, phonetics and grammar) and contributes to their expansion and deepening. The authors affirm that the specific training of the «Country study of the second language country» is to create the conditions to achieve such level of knowledge of the subject, which would enable to use this knowledge in the future professional activity of students.

Key words: country study of the second language country, the principle of continuity, motivation, geographic competence of students.

Стаття надійшла до редколегії
30.03.2016 р.

УДК 808.53:378.091.31

**Тетяна Лісінська,
Лариса Мудрик,
Еліна Коляда**

Формування комунікативної компетентності студентів засобами організаційно-діяльній гри «Оксфордські дебати»

*«Студент не посуд, який потрібно наповнити,
а факел, який необхідно запалити» (Паскаль)*

У статті здійснено спробу проаналізувати потенціал «Оксфордських дебатов» у формуванні комунікативної компетентності студентів-філологів. «Оксфордські дебати» – це організаційно-діяльній гра, інтерактивна освітня